

Miksi kiitokseen vastataan ”Ole hyvä”?

Kiittäminen on suomalaiselle vaikeata, ja vielä vaikeampaa on vastata kiitokseen luontevasti, kun omia vakiintuneita fraaseja ei vanhastaan ole ollut. Muinaisessa suomalaisessa keskustelukulttuurissa ei ole viljelty kohteliaita lauseparsia, vaan on puhuttu asiaa tai oltu hiljaa. Sana *kiitos* on kyllä esiintynyt kirjakielessä jo Agricolasta alkaen, mutta se ollut kiitollisuuden ja ylistyksen ilmaus, joka on yleensä osoitettu Jumalalle. Lahjan tai muun suosionosoituksen saajan käypä vastaus on ollut *Kost Jumal*, jolla on pyydetty Jumalaa kostamaan eli korvaamaan lahja sen antajalle.

Kun arkipuheessa on alettu käyttää kohteliaisuuksia, on katsottu mallia sivistyneemmiltä naapureilta. Tätä kautta on suomeen saatu fraasi *Ole (niin) hyvä*, joka on käännöslainaa ruotsin vastaavasta ilmauksesta *Var så god*. Sen käyttöä on alettu opettaa aktiivisesti 1800-luvulla, kun suomen kielestä tehtiin salonkikelpoista sivistyskieltä. Esimerkiksi vuonna 1847 painetussa venäläis-suomalais-ruotsalais-saksalaisessa keskusteluoppaassa on useita esimerkkejä.

Kiitokseen vastaaminen ei ole ollut pelkästään suomalaisten ongelma. Paremman puutteessa vastauksena on alettu käyttää muihin samantapaisiin tilanteisiin vakiintuneita ilmauksia. Esimerkiksi ruotsin *Var så god* on aluksi ollut käytössä etenkin sellaisissa tilanteissa, joissa on pyydetty tai kehotettu toista tekemään jotakin. Tällöin *god* tarkoittaa ystävällistä tai myötämielistä: *Var så god och tag plats* ’Olkaa niin ystävällinen ja istuutukaa’. Kun tilanteen perusteella on usein ollut itsestään selvää, mitä pyydetään tai kehotetaan, on pelkkä *Var så god* ajanut saman asian ja kehittynyt itsenäiseksi fraasiksi. Vastaavalla tavalla on saksan *Bitte* alkuaan liittynyt pyytämiseen. Sen sijaan englannin *welcome* on ensin ollut tervetuloivotus ja tähän liittyvä ilon ilmaus ja kehittynyt sitten myös luvan antamisen ilmaukseksi: *You are welcome to it* ’ottakaa se vain, olkaa hyvä’.

Suomessa on kokeiltu muitakin vastausfraaseja, kuten *Eipä kestä*, *Kiitos kiittämästä* ja *Kaikin mokomin*, mutta nykysuomessa ne kuulostavat vanhanaikaisilta ja vastaajan arvoasemaa korostavilta. Sama koskee ilmausta *Ole hyvä*. Niinpä usein valitaan yksinkertaisin ratkaisu ja vastataan kiitokseen pelkällä kiitoksella.